

الگوسازی نظام پیشرفته اسلامی بر اساس شاخصه‌های جوانگرایی در بیانیه گام دوم انقلاب گارینه کشیشیان سیرکی^۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۷/۰۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۹/۲۸

چکیده:

رهبر معظم انقلاب در بیانیه گام دوم انقلاب ضمن تحلیل آنچه در چهل سال ابتدایی گذشت و با تأکید بر نقاط قوت به دست آمده، بسیار مدبرانه و حکیمانه قله‌های قابل دسترس در چهل ساله دوم انقلاب را با تکیه بر نقش جوانان مؤمن و انقلابی مشخص نمودند و راه رسیدن به آرمان والای انقلاب یعنی ایجاد تمدن نوین اسلامی را در جوان‌گرایی و حضور موفق و بیش از پیش جوانان انقلابی، متعهد و متخصص در همه میدان‌های داخلی و خارجی دانستند. سئوالی که در این پژوهش مطرح شد این بود که چگونه جوانگرایی از منظر بیانیه گام دوم انقلاب می‌تواند موجب تحقق نظام پیشرفته اسلامی شود؟ در پاسخ مطرح شد که جوانان با وجدان-کاری، همبستگی، تلاش امیدوارانه، کار مدبرانه و برنامه‌ریزی شده، و درعین‌حال توکل به خدا و استمداد از پروردگار و با تکیه بر روحیه جوانی می‌توانند به این مهم برسند. همچنین یافته‌های پژوهش حاکی از آن بود که شاخصه‌های مورد تأیید ایشان برای واگذاری مسئولیت‌ها و مناصب حیاتی و مؤثر برای طی نمودن مسیر چهل سال دوم به جوانان از جمله تعهد، تخصص، ایمان، شجاعت، عدالت‌خواهی و مجاهدت بوده، و با تأکید بر این شاخصه‌ها به سلامت و بهتر از چهل سال اول این راه می‌تواند پیموده شود. استخراج شاخصه‌های جوانگرایی از کلام و اندیشه امام خامنه‌ای (مدظله العالی) در این تحقیق الگوی کار ما بود.

واژگان اصلی: تمدن اسلامی، جوان‌گرایی، پیشرفت، گام دوم انقلاب، نظام اسلامی.

۱. دانشیار گروه علوم سیاسی و روابط بین‌الملل، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

مقدمه

مسیرهای رسیدن به اهداف و به دست آوردن موفقیت همیشه هموار نیست و باید برای تحقق آنچه به عنوان هدف مشخص شده برنامه‌ریزی کرد و برای عبور از موانع و مشکلات راه را مشخص نمود، همان طور که برای برقراری حکومت جمهوری اسلامی ایران راه‌های سخت و به ظاهر غیر ممکن با اراده و رهبری امام و حضور مردم در مبارزات انقلابی علیه رژیم شاهنشاهی طی شد و در نهایت منجر به وقوع انقلاب اسلامی گردید. در این مسیر بیانات و مواضع بنیانگذار نظام جمهوری اسلامی نقشه راه و نصب العین همه انقلابیون قرار گرفت. آنچه ایشان به مردم خطاب کردند همه بر اساس نقشه و برنامه‌ای بود که غایتش برقراری حکومت الهی و دینی ولایت فقیه در این سرزمین بود. امام خمینی(ره) بر اساس هدفی که مشخص نموده بودند راه را مشخص و دیگران را برای تحقق آن رهنمون شدند.

حال پس از گذشت بیش از چهل سال از انقلاب اسلامی ایران و در دوران زعامت امام خامنه‌ای (مدظله العالی) ایشان با نگاه به هدف والای برقراری تمدن اسلامی نقشه راه در چهل سال دوم را با ارائه بیانیه گام دوم انقلاب مشخص نمودند و همگان را برای گام برداشتن در مسیر گام دوم انقلاب فراخواندند. آنچه به راحتی از مضمون این بیانیه مشخص می‌شود این است که انقلاب در گام نخست یا چهل سال اول خود به دنبال تثبیت و قوت بخشیدن به حرکت خود بوده و در چهل سال دوم به دنبال پیشرفت در عرصه‌های مهم، حیاتی و جهانی است.

مقام معظم رهبری برخلاف نظر برخی متفکران داخلی و خارجی که حالت انقلابی و روحیه انقلابی را مخصوص دوران وقوع انقلاب می‌دانند و بعد از گذشت سال‌ها، دیگر اثری از انقلاب در جامعه قابل مشاهده نمی‌بینند، معتقدند که انقلاب هیچ گاه به پایان نمی‌رسد و همیشه انقلاب و روحیه انقلابی برای تغییر شرایط به سمت آنچه شایسته است و موجب اعتلای اسلام و ایران؛ اساس کار خواهد بود. ایشان در بیانیه گام دوم انقلاب بارها از جوانان و نیروی جوانی برای ادامه حرکت انقلاب تا رسیدن به قله‌های پیش رو نام می‌برند و تأکید می‌کنند رمز موفقیت در تحقق آرمان‌های انقلاب استفاده از فکر و نیروی جوان است. اما در منظر و آرا ایشان کدام جوان و با کدام انگیزه می‌تواند این مسئولیت سنگین و مهم را به دوش بکشد و به سلامت به مقصد برساند؟

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای به عنوان رهبر انقلاب نقشه چهل سال دوم انقلاب را با تکیه بر حضور جوان مؤمن انقلابی در همه عرصه‌های داخلی و جهانی تصویر می‌کنند و با استفاده از کار جهادی تضمین می‌دهند که گام دوم بهتر از گام اول به سرانجام خود خواهد رسید. لذا با این مقدمه

به این مهم پرداخته می‌شود که آن جوان تأثیرگذار و رهرو کدام جوان و با کدام مشخصه‌ها است. آن جوانی که بارها در بیانیه گام دوم مورد خطاب و توجه معظم‌له قرار گرفته کیست و چگونه شناخته می‌شود؟ همچنین باید بررسی کرد جوانگرایی و سپردن مسئولیت به جوانان در گام دوم انقلاب چگونه می‌تواند در تحقق یک نظام پیشرفته و الگو برای دیگر کشورها تأثیرگذار باشد؟

در این پژوهش دستیابی به نظام پیشرفته اسلامی با استفاده از نیروهای جوان مورد تأکید قرار گرفته است و بر همین اساس باید مشخصه‌های جوان و جوانگرایی از منظر امام خامنه‌ای (حفظه الله) احصا گردد تا بتوان با شناخت این مفاهیم و تعاریف در این مسیر حساس گام برداشت تا به سلامت و با حداکثر موفقیت به اهداف عالی مشخص شده در متن بیانیه گام دوم انقلاب رهنمون گردید.

مشخصه‌های جوانگرایی و نقش آن‌ها در تحقق یک نظام پیشرفته اسلامی در بهترین تعریف و تبیین را می‌توان در اندیشه‌های رهبری معظم انقلاب جستجو کرد، زیرا ایشان در طلیعه گام دوم انقلاب با تأکید بر این سرمایه عظیم و ارزشمند، مسیر را روشن و مشخص فرمودند؛ لذا با پژوهش در آرای رهبر انقلاب می‌توان درک مناسبی از مشخصه‌های جوانگرایی به دست آورد و برای تحقق نظام اسلامی و پیشرفته‌ی مورد هدف تلاش مؤثرتری نمود. از اینرو تا مشخص نگردد جوان از نظر معظم‌له و جوانگرایی در کلام ایشان چیست نمی‌توان از این نیروی عظیم و مؤثر به خوبی بهره برد و چه بسا که این فرصت سرنوشت ساز برای آینده نظام و انقلاب دچار غفلت و خسران گردد.

پیشینه تحقیق

در رابطه با موضوع جوانگرایی از منظر رهبر معظم انقلاب تأکیدات فراوانی شده، ولی چون بحث بیانیه گام دوم به دو سه سال گذشته برمی‌گردد، لذا منابع و پیشینه بسیاری که بتواند پوشش دهنده این عنوان باشد، یافت نشد و فقط به چندین مورد محدود بسنده گردید.

۱- شکرپور (۱۳۹۸) در مقاله «نقش سبک زندگی جوانان در تحقق نظام پیشرفته‌ی اسلامی با تأکید بر بیانیه‌ی گام دوم رهبری» بیان می‌دارد که «مقام معظم رهبری (حفظه الله) نیز یکی از عوامل پیشرفت اقتصادی و دیگر بخش‌ها را جوانان دانسته‌اند و تحقق پیشرفت را در مجموعه‌ای جوان و دانا، مؤمن و مسلط بر دانسته‌های اقتصادی در درون دولت می‌دانند.» مقاله شکرپور در مورد سبک زندگی و جوانان است ولی ما تأکید بر شاخصه‌های جوانگرایی خواهیم داشت.

۲- رسولی و زمانی (۱۳۹۸) در مقاله «تأثیر جوانگرایی در پیشبرد و تحقق جامعه اسلامی بر مبنای گام دوم انقلاب» بیان می‌دارند که «هر کشور، نظام و ملتی برای حفظ استقلال و آزادی و ادامه حیات و دستیابی به هدف‌های خود، علاوه بر برخورداری از عزمی راسخ، اراده‌ای پولادین و تلاشی خستگی‌ناپذیر به راهکار و نقشه راهی جامع نیاز دارد. اما داشتن این همه، وقتی اثربخش می‌خواهد تا، تدبیر و نهاده‌سازی شود. در یک بند از این بیانیه، جوانان، بدون نیاز به هیچ گونه تفسیر و تعبیری، محور تحقق نظام پیشرفته اسلامی معرفی شده‌اند و این یعنی، تعیین مسئولیت.» مقاله آقایان رسولی و زمانی، دارای مطالب خوبی است ولی تفاوت‌هایی با این مقاله دارد؛ که در جای خود خواهیم پرداخت.

۳- امینی سابق و ردایی و ساده (۱۳۹۸) در مقاله «تبیین نظریه مسئولیت اجتماعی جوانان در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی با تأکید بر حکمرانی خوب» بیان می‌دارد که «نتایج نشان داد که مسئولیت اجتماعی جوانان در پنج بعد اقتصادی، اجتماعی-سیاسی، قانونی، معنوی-اخلاقی و نوع دوستی و حکمرانی خوب در پنج بعد مشارکت اقتصادی، پاسخگویی، عدالت و مبارزه با فساد، حاکمیت قانون و کارایی و اثربخشی دولت قرار گرفت. همچنین مدل مسئولیت اجتماعی جوانان با تأکید بر حکمرانی خوب با رویکرد مدل‌سازی معادلات ساختاری برازش خیلی خوبی داشت.» امینی سابق و همکاران نیز به تبیین نظریه مسئولیت اجتماعی جوانان پرداخته‌اند که در نوبه خود بسیار حائز اهمیت است؛ ولی ما در این پژوهش به جنبه‌ها و شاخصه‌های جوانگرایی در بیانیه گام دوم خواهیم پرداخت.

۴- حسینی (۱۳۹۸) در مقاله «نقش جوانان در ایجاد تمدن نوین اسلامی» بیان می‌دارد «بعثت پیامبر اکرم (ص) مبدا تمدن اسلامی است و برای ایجاد این تمدن جوانان با علم، دین‌مداری، و ولایت محوری خود در زمینه‌های تبلیغ اسلام، مدیریت سیاسی و اجتماعی، فرماندهی جنگ نقش بسزایی ایفا کردند و نقش مهمی را در زمینه‌های علمی، فرهنگی، سیاسی، فرماندهی، دفاعی و ... داشتند. جوانان امروز نیز برای تداوم تمدن نوین اسلامی وظایفی دارند، از جمله: امید به آینده و ایجاد آن در خود و دیگران، جهاد برای ساختن ایران، نزدیک کردن انقلاب به آرمان‌های تمدن نوین اسلامی و ... است» حسینی هم در مقاله خود به نقش جوانان در ایجاد تمدن نوین اسلامی پرداخته، ولی در این پژوهش نگاه ما به شاخصه‌ها خواهد بود.

اهمیت و ضرورت

تاریخ انقلاب اسلامی ایران از آغاز مبارزات تا کنون، دوره‌های مختلفی را تجربه کرده و پشت سر گذاشته است، دوران مبارزات علیه نظام شاهنشاهی، دوران پیروزی انقلاب تا تثبیت آن، دوران جنگ تحمیلی و دوران سازندگی و ثبات پس از دفاع مقدس، این دوران بنابر نظر مقام معظم رهبری گام اول انقلاب بود و اکنون پس از گذشت چهل سال از پیروزی انقلاب مردمی ایران وارد گام دوم انقلاب و سرآغاز چهل سال دوم آن شده‌ایم.

این دوره دوم خودسازی و جامعه پردازی و تمدن سازی در ابعاد مختلف قابل بررسی و هدف گذاری است و برای رسیدن به اهداف پیش‌رو نیاز به امکانات و ابزار لازم است. این پژوهش می‌تواند با ارائه مشخصه‌های جوانگرایی مورد تأکید در بیانیه گام دوم انقلاب، به شناخت و فهم بهتر از این ضرورت چهل سال دوم انقلاب کمک کند و برای علاقمندان به پژوهش در این زمینه موجب ایده پردازی و راهگشایی در این بحث گردد.

نقش شاخصه‌های مورد تأکید معظم له در پیشبرد اهداف انقلاب بسیار مؤثر و تعیین کننده است لذا این تحقیق می‌تواند این نقش را بیشتر روشن و معین نماید فلذا پژوهش‌هایی از این دست بر ضرورت فهم و کاربرد تأکیدات مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم انقلاب تکیه دارد و موجب عملی شدن فرمایشات رهبر انقلاب در متن نظام خواهد شد. در پژوهش‌های انجام شده قبلی به لزوم و اهمیت حضور جوانان در عرصه‌های مختلف حکومت و جامعه برای تحقق یک حکومت و جامعه پیشرفته اسلامی پرداخته شده است و ویژگی‌های جوانان و روحیه جوان مورد بررسی و مذاقه قرار گرفته است ولی در مقاله پیش رو به شاخصه‌های جوانگرایی و نقش آن‌ها برای رسیدن به یک نظام پیشرفته اسلامی پرداخته شده است یعنی در این تحقیق قرار است ابتدا شاخصه‌های جوانگرایی مشخص گردد و سپس به تعریف یک نظام پیشرفته اسلامی پرداخته شود و در نهایت الگوسازی نظام پیشرفته اسلامی بر اساس شاخصه‌های جوانگرایی در بیانیه گام دوم مورد مذاقه قرار خواهد گرفت.

با بررسی متون و تحقیقات انجام گرفته در این خصوص مشخص گردید با وجود اینکه تا کنون پژوهش‌های متعددی در خصوص بیانیه گام دوم انجام شده است ولی پژوهشی در مورد تبیین شاخصه‌های جوانگرایی و چگونگی تحقق نظام پیشرفته اسلامی با تأکید بر حضور جوانان در عرصه‌های مختلف صورت نگرفته است که این پژوهش در همین زمینه به صورت خاص به این موضوع می‌پردازد.

همچنین سئوالی که در این پژوهش مطرح شد این بود که چگونه جوانگرایی از منظر بیانیه گام دوم انقلاب می‌تواند موجب تحقق نظام پیشرفته اسلامی شود؟ که در پاسخ به دنبال آن هستیم که ببینیم چگونه جوانان با وجدان‌کاری، همبستگی، تلاش امیدوارانه، کار مدبرانه و برنامه‌ریزی شده، و درعین حال توکل به خدا و استمداد از پروردگار و با تکیه بر روحیه جوانی می‌توانند به این مهم برسند. بنابراین هدف اصلی این مقاله تبیین جایگاه جوانگرایی در تحقق اهداف و انجام وظایف مشخص شده در بیانیه گام دوم انقلاب است.

روش تحقیق

در مقاله حاضر از روش توصیف داده‌ها و تحلیل بیانات و اندیشه‌های رهبر معظم انقلاب با استفاده از منابع و روش اسنادی و مراجعه به کتابخانه و اینترنت استفاده شده است. با توجه به اینکه بیانیه گام دوم انقلاب توسط مقام معظم رهبری تدوین و ابلاغ شده است، در بررسی حاضر بیشترین مطالعات در بیانات، اندیشه و تألیفات ایشان در آثار مکتوب و صوتی و نیز اینترنت صورت گرفته است. به این ترتیب که در گردآوری و تدوین اطلاعات و داده‌ها از کتاب‌های مختلف و مقالات و همچنین پایگاه‌های اینترنتی بهره گرفته شده و پس از مطالعه و فیش برداری به تحلیل اطلاعات پرداخته شده است.

حقیقت این است که کشور و جامعه‌ی ما بعد از انقلاب، در تمام طول این دوران، لحظات حساسی را گذرانده است که نقش جوان‌ها و تأثیر حالت جوانی و استعدادهای جوانی در آن، یک نقش برجسته است. (خامنه‌ای، ۱۳۸۶، دانش‌آموزان) بنابراین مقاله به دنبال آن است که این موضوع را شفاف سازی نماید.

مفاهیم نظری

۱- جوانگرایی

جوانی، سرآغاز ورود انسان به جهان پرشور و رنگارنگ است. جوان با پشت سر گذاشتن دوران کودکی و نوجوانی، این تصور در او به وجود می‌آید که هر چه در گذشته اتفاق افتاده، متعلق به دوران ناتوانی و نادانی بوده و باید از آن فاصله گرفت یا آن را فراموش کرد؛ بنابراین به دنبال هویتی متمایز از پیشینیان، نقد گذشته و در جست و جوی طرح‌های نو و بی سابقه است. (سبحانی نیا، ۱۳۹۲: ۱۵۲)

در فرهنگ نامه دکتر محمد معین در تعریف جوان آمده: «هر چیز که از عمر او چندان نگذشته باشد؛ هر چیز کم سن؛ شاب». دکتر حسن انوری نیز در فرهنگ نامه خود در تعریف جوان می‌نویسد: «آن که یا آن چه زمان زیادی از عمرش نگذشته است؛ کم سن و سال؛ شاداب و با طراوت» همچنین در تعیین دوره جوانی برخی از منابع لغوی، جوانی را از هجده تا سی و پنج سالگی دانسته‌اند. از دیدگاه قرآن کریم، جوانی دوره قُوْت و قدرت انسان است که بین دو دوره ضعف کودکی و ضعف پیری قرار دارد: *اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ ضَعْفٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ ضَعْفٍ قُوَّةً ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ ضَعْفًا وَشَيْبَةً يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْقَدِيرُ*. (روم: ۵۴)

مفهوم جوان در لغت به معنای هر چیزی که از عمر آن چندان نگذشته باشد و مقابل پیر قرار دارد و در اصطلاح جوانی یعنی شروع تجربه‌ها و آمیختن رویا با واقعیت همزمان با دگرگونی‌های جسم و روان شخص به همراه تحول در نگرش‌ها و افکار از طریق محیط. بدین جهت جوانی دوران استقلال و مسئولیت‌پذیری همراه با دارا بودن سرمایه‌هایی همچون سلامت جسمی و انعطاف‌پذیری است و با انتخاب الگوهایی صحیح موجبات تحسین و خلاقیت بیشتر می‌گردد. (قائمی، ۱۳۳۳، ۶۴)

جوانان دارای ویژگی‌های برجسته فردی، اعم از زیستی و جسمانی و روانی و ادراکی هستند که قابلیت‌ها و استعدادهای ویژه‌ای در فعالیت‌های مختلف و تحول آفرین بدانان می‌بخشد و از طرف دیگر دارای خصوصیات برتر اجتماعی و فرهنگی بوده و بر ساختارهای سیاسی و مدیریتی جامعه بسیار مؤثرند و از قدرت بالندگی و حرکت آفرینی بالایی برخوردار می‌باشند که در شرایط مناسب خود به صورت انبوه‌های پُرانگیزه جمعیتی ظاهر می‌شوند و بر کل پیکر اجتماعی و تحرک آن اثرات مطلوبی بر جای می‌گذارند. به طوری که می‌توان گفت حیات و بقای موفق اجتماعی در گرو موقعیت و تلاش آنان در جامعه است. (رحمتی و قزلسفلی، ۱۳۹۸، ۱۱)

تأکیدات مکرر رهبر معظم انقلاب در دهه‌های اخیر بر جوانان و لزوم افزایش حساسیت آنان به مسائل انقلاب اسلامی و نقش آفرینی آنان در جامعه، می‌تواند ذهن را به این سو متمایل سازد که قرار است این عده، بار خاصی بر دوش بکشند که نیازمند خودسازی، تربیت تشکیلاتی، بصیرت سیاسی و کسب تجربه در کنار انقلابیون پا به سن گذاشته‌اند. نگاهی به بیانات چند سال اخیر ایشان، چرایی مخاطب اصلی قرار گرفتن جوانان در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی را به خوبی روشن می‌سازد. (باباخانی، ۱۳۹۸، ۱۲۱)

امام خامنه‌ای همواره بر اعتماد و واگذاری مسئولیت‌ها به نسل جوان تأکید می‌کنند: «علاج کار کشور عبارت است از بیداری مردم، حفظ انگیزه‌های ایمانی مردم، به‌کار گرفتن جوانان پرانگیزه و مؤمن و تقویت درونی کشور. این تنها راه است». (بیانات، آذربایجان شرقی، ۹۴) شناخت و بصیرت نسبت به امور و خصایص جوان و جوانی، رهگشا و رافع مسائل و نیازهای ایشان است. چرا که ویژگی‌های نگرشی و رفتاری جوانان، حالات و رفتارهای متمایزی از سایر اقشار اجتماعی به آنان می‌بخشد و اهمیت پرداختن به مسائل ایشان را به مراتب افزایش می‌دهد. (رحمتی و قزلسفلی، ۱۳۹۸، ۱۱)

از دیگر سو مدیریت جهادی نیز، اتخاذ رویکرد جوان‌گرایی و جانشین پروری است؛ یعنی برای اینکه مدیریت جهادی محقق شود. همواره باید این دو کنار هم قرار گیرند. به همین دلیل است که رهبر انقلاب در گام دوم به همین نکته تأکید می‌نمایند و می‌فرمایند: «مدیریت جهادی، لازمه‌اش استفاده از نیروهای جوان، دانا، مؤمن، و انقلابی است. جوان، سرشار از امید و نشاط است و مایل است کاری را که به او محول می‌کنند، آن را با شجاعت و خطرپذیری انجام دهد. اگر ما به جوان اعتماد کنیم از غیر جوان، هم بهتر و مسئولانه‌تر کار را انجام می‌دهد؛ هم سریع‌تر پیش می‌برد، هم کار را تازه‌تر و همراه با ابتکار بیشتری به ما تحویل خواهد داد». (رسولی و زمانی، ۱۳۹۸، ۶)

۲- انقلاب

انقلاب در لغت به معنی «زیر و رو شدن» است. در قرآن مجید هم این کلمه هر جا به کار برده شده، به همین مفهوم است و ماده کلمه انقلاب مانند تقلیب، منقلب، ینقلب و... در قرآن آمده است؛ بر این اساس انقلاب در تعبیر قرآن به معنای حرکت رو به جلوست. فلاسفه، انقلاب را وضعیتی می‌دانند که طی آن ذات و ماهیت یک شیء لزوماً تغییر کرده باشد. انقلاب در عربی به معنای «ثوره» و در اصطلاح انگلیسی به معنای «Revolution» است. انقلاب در معنای جامعه‌شناسی، همان «دگر شدن» است. حتی نباید گفته شود «دگرگون شدن»؛ زیرا دگرگون شدن یعنی گونه و کیفیت، طور دیگر شود. باید گفت «دگر شدن»؛ یعنی تبدیل شدن به موجودی دیگر. انقلاب به معنای نوعی «شدن» است و در زاویه‌های لغوی، فلسفی و فقهی امری است از نوع فعل لازم. (اولیایی، ۱۳۸۷، ۴)

انقلاب‌های مختلفی در جهان صورت گرفته ولی نوع انقلاب اسلامی ایران و ظهور و بروز آن و حتی عمر ماندگار آن تا کنون، خصوصیت بی‌نظیری به آن داده است که در بیانات و اندیشه‌های

رهبر انقلاب بارها شاهد بیان آن بوده‌ایم. انقلاب واقعی آن است که بتواند بیان‌گر آنچه از یک انقلاب مردمی و اجتماعی انتظار می‌رود، باشد. یکی از مهم‌ترین اندیشه‌های راهبردی امام خامنه‌ای (مد ظله العالی) را باید مراحل پنجگانه تکاملی انقلاب اسلامی یعنی تحقق انقلاب اسلامی، تأسیس نظام اسلامی، تشکیل دولت اسلامی، تحقق جامعه اسلامی و تشکیل تمدن بزرگ اسلامی دانست. (سالاری، ۱۳۹۱، ۶۱)

و این انقلاب در منظر مقام معظم رهبری هیچگاه از بین نخواهد رفت و گام به گام به اهداف خود خواهد رسید.

به تعبیر رهبر معظم انقلاب: «چهل سال [از انقلاب] گذشته است. چهل سال زمان زیادی نیست. برای عمر تمدن‌ها چهل سالگی آغاز بلوغ و حرکت فکری است. چهل سالگی دوران پیری نیست. دوران شکوفایی است و این شکوفایی ان شاء الله وجود خواهد داشت. زمینه‌های این شکوفایی را انسان دارد مشاهده می‌کند». (بیانات، ۱۳۹۷، قم)

در دیدگاه آیت الله خامنه‌ای اهداف انقلاب اسلامی کماکان همان است که در اندیشه‌ها و بیانات امام خمینی مطرح شده‌اند. اولین هدف انقلاب اسلامی عبارت است از ساختن جامعه‌ای با مختصات و ویژگیهای اسلامی، ایجاد جامعه اسلامی مقدمه‌ای است برای فراهم کردن زمینه برای عروج و تکامل معنوی انسانها، این جامعه اسلامی باید به الگویی برای سایر مسلمانان و حتی غیر مسلمانان تبدیل شده و آنان را به اسلام و تشکیل "امت واحده اسلامی" فرا بخواند. مراحل نظام اسلامی و دولت اسلامی اهداف میانی انقلاب اسلامی است. تحقق هر یک از مراحل سخت‌تر و پیچیده‌تر از مرحله قبلی است. (سالاری، ۱۳۹۱، ۵۸)

۳- تمدن اسلامی

انقلاب که تحقق پیدا کرد، بلافاصله بعد از آن، تحقق نظام اسلامی است. نظام اسلامی، یعنی طرح مهندسی و شکل کلی اسلامی را در جایی پیاده کردن. مثل این‌که وقتی در کشور ما نظام سلطنتی استبدادی فردی موروثی اشرافی وابسته برداشته شد، به جای آن، نظام دینی تقوایی مردمی‌گزینی جایگزین می‌شود؛ با همین شکل کلی که قانون اساسی برایش معین کرده، تحقق پیدا می‌کند؛ یعنی نظام اسلامی. (بیانات، ۱۳۷۹)

بازگشت به ارزشهای اسلامی، مرحله اول تجدید حیات تمدن اسلامی است؛ مرحله‌ای که در پی آن شاهد تشکیل حکومت خواهیم بود، می‌توانیم امید واثق داشته باشیم جهان اسلام باز در حال

طی همان مسیری است که قرن اول هجری قدم در آن نهاده بود؛ یعنی حرکتی صعودی به سوی کسب معارف و علوم و طبعاً شکوفایی و تمدن‌سازی مجدد؛

تمدن مجموعه عوامل اخلاقی و مادی است که به یک جامعه فرصت می‌دهد که برای هر فردی از افراد خود در هر مرحله‌ای از مراحل زندگی از طفولیت تا پیری، همکاری لازم را برای رشد به عمل آورد و تمدن موجب مصونیت زندگی انسان و تأمین روند حرکت و فراهم نمودن مایحتاج فرد است و همچنین وسیله‌ای است برای حفاظت از شخصیت ملی و دینی او. تمدن می‌تواند حاصل تعالی فرهنگی و پذیرش نظم اجتماعی جامعه‌ای باشد که از شرایط بربریت یا بادیه‌نشینی خارج شده و قدم در شاهراه نهادینه شدن امور اجتماعی نهاده است (ولایتی، ۱۳۷۸، ۱۲)

تمدن اسلامی با بعثت رسول خدا (ص) ایجاد شد. چرا که آن حضرت در عصری مبعوث شدند که قرآن از آن به عنوان عصر جاهلیت یاد می‌کند و پیامبر با وجود این شرایط، انقلاب عظیم و تمدن نویی را بنا نهادند و ریشه آن همه تفکر جاهلی را از بین بردند. مدت‌های زیادی این تمدن باقی و پابرجا بود تا اینکه در اثر اختلافات عقیدتی و ضعف حکومتی برخی حاکمان این تمدن به تدریج رو به افول رفت. (حسینی، ۱۳۹۸، ۹)

تمدن نوین اسلامی اصطلاحی نوظهور است که در چند سال اخیر رهبر انقلاب آن را مطرح کرده‌اند و به عنوان غایت انقلاب اسلامی معرفی شد. عموم تمدن‌ها با نام جغرافیایی محل تولد و رشد و نمو خود خوانده می‌شوند که محدوده و ملیت واحدی را شامل می‌شدند. در کنار این‌ها تمدن اسلام وجود دارد که از معدود و یا تنها تمدن دینی است که دین، سنگ آسیای شکل‌گیری آن است. به همین جهت، ملیت‌های مختلف را در درون خود جای می‌دهد. تمدن اسلامی یا اساس نگرش توحیدی، تمدنی است ایدئولوژیک با مجموعه‌ای از ساخته‌ها و اندوخته‌های معنوی و مادی جامعه اسلامی که انسان را به سوی کمال معنوی و مادی سوق می‌دهد. (حسینی، ۱۳۹۸، ۱۲)

۴- بیانیه گام دوم انقلاب

چهل سال پر فراز و نشیب را پشت سر گذاشته‌ایم اما در این چهل سال، انقلاب اسلامی از همه‌ی مخاطرات عبور کرده و اکنون به یک جوان برومند تبدیل شده است. مقایسه‌ی چهل سالگی انقلاب اسلامی با چهل سالگی یک انسان، قیاسی به جا نیست. انسان در چهل سال اول زندگی نقطه‌ی اوج خویش را گذرانده است اما در ارتباط با تمدن‌ها این‌گونه نیست. چهل سالگی یک تمدن مانند دوران گذر از نوجوانی است که تازه از مخاطرات عبور کرده و از آب و گل درآمده

است. انقلاب اسلامی ما، در این مقطع قرار دارد و آماده‌ی جهشی بسیار جدی است. مقام معظم رهبری چهل سال دوم را با این پیام شروع می‌کنند که اکنون بایستی اوج بگیریم. ایشان تأکید دارند که ما از سختی‌ها عبور کرده‌ایم و در این مرحله‌ی اوج‌گیری بایستی به چندین مورد توجه جدی داشته باشیم. (عبدالملکی، ۱۳۹۸)

این بیانیه مهم است به دلیل صادرکننده و امضای زیر آن! صادرکننده‌ی این بیانیه شخصیتی است با ویژگی‌های حقیقی ممتاز و جایگاه حقوقی رفیع. بیانیه‌ی حدوداً شش هزار کلمه‌ای چنین شخصیتی که تک‌تک واژگانش با عنایت انتخاب شده‌اند حتماً مهم و نیازمند تعمق و شایسته‌ی تدبر در آن است. این بیانیه همچنین مهم است به دلیل مخاطب اصلی آن یعنی جوانان؛ جمعیتی انبوه، تحصیلکرده، پُرانرژی و آینده‌ساز؛ حدود ۳۵ میلیون نفر (اگر فقط جوانان ایرانی را مخاطب این بیانیه بدانیم) که هر کدامشان می‌توانند موتور محرکه و پیشران حرکت و اقدامی مهم و سازنده برای کشور باشند. این بیانیه مهم است به دلیل مقطع صدور آن یعنی چهلمین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی و آغاز دهه‌ی پنجم و چهل سال دوم انقلاب. فراموش نکنیم که سردمداران شیطان بزرگ در خفا و علنی وعده‌ی پایان انقلاب تا قبل از این ایام را داده بودند و این بیانیه همچنین مهم است به دلیل محتوا و مضامین راهبردی آن. بیانیه یا منشور گام دوم انقلاب اسلامی در عین انقلابی بودن، بسیار عالمانه و منصفانه به نگارش درآمده و ضمن دفاع کامل از راه پیموده شده، کاستی‌ها و فاصله‌ی طولانی تا بایسته‌ها و آمادگی برای تصحیح خطاها در آن پذیرفته شده است. (فضائلی، ۱۳۹۷، سایت)

رهبر انقلاب اسلامی در این بیانیه تاریخی، نزدیک به ۴۰ بار از «جوان ایرانی» نام برده و در بیست مورد، امید و اعتماد خود را نثار جوانان و آینده‌سازان ایران مقتدر کرده‌اند. (شکراللهی، ۲۹، ۱۳۹۷)

بیانیه گام دوم به این معناست که؛ این یک گام جدیدی است. یک مرحله‌ی جدیدی است. این که اسم این «گام دوم» است، اولاً جواب آن‌هایی است که گفتند انقلاب تمام شد و مُرد، که نه، هنوز ما یک گام برداشته‌ایم و تازه داریم گام دوم را شروع می‌کنیم و این انقلاب مُردنی نیست. این همیشگی است، چرا؟ با همان بیانی که ایشان دارند، چون انگیزه‌های این انقلاب انگیزه‌های فطری است. ثانیاً این انقلاب، انقلاب اسلامی است و انقلاب اسلامی یعنی همه‌ی ساحت‌های زندگی انسان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. (آیت الله مصباح یزدی، ۱۳۹۸)

به عبارت دیگر، انقلاب وارد دومین مرحله خود شده است که تمدن‌سازی اسلامی در آن مورد اهمیت واقع شده است. لذا در گام دوم انقلاب باید به سمت تعالی این تمدن حرکت کرد و لازمه تعالی در تمدن، شناخت صحیح آن است. از همین رو با تحلیل فرمایشات مقام معظم رهبری (مدظله العالی)، می‌توان مولفه‌هایی را برای تمدن‌سازی نوین اسلامی احصا نمود و آن را بهتر شناخت. اهم این مؤلفه‌ها عبارتند از: معنویت، علم‌گرایی، اخلاق، عقلانیت، عدالت، وحدت‌گرایی، پیشرفت، مجاهدت، تداوم و پویایی فرهنگ. (محمدی پویا و ترکاشوند، ۱۳۹۹، ۳۵)

حاصل سخن آنکه، گام دوم انقلاب را نباید گامی بریده از گام اول انقلاب و عقبه تاریخی آن به درازای نهضت توحیدگستری پیامبران پنداشت، بلکه مرحله‌ای نوین از همان حرکت الهی است که باید روح و جوهره‌اش را نیز در کالبد آن و در همه اجزای صوری و محتوایی‌اش حفظ کرد تا بتوان مقاصد و اهداف این گام را نیز محقق ساخت و آن را به سلامت به گام بعدی که آن-شاءالله ظهور کامل شمس ولایت مهدوی (عج) از پس پرده غیبت باشد، رساند. چنین وظیفه‌ای رسالتی تاریخی بر دوش همه معتقدان به نهضت اسلامی، به ویژه مخاطبان اصلی بیانیه گام دوم یعنی نسل جوان است. در بیانیه گام دوم انقلاب، دو نکته مهم از سوی مقام معظم رهبری (مدظله العالی) مورد تأکید قرار گرفته است؛ که یکی مدیریت جهادی در مدیریت‌ها و دومی جوان‌گرایی و جانشین‌پروری است. (رسولی و زمانی، ۱۳۹۸، ۶) که توجه ما در این مقاله به موضوع دوم یا جوان‌گرایی معطوف خواهد بود.

نظریه‌ی نظام انقلابی و اثرات مدیریت جهادی در گام اول انقلاب اسلامی

انقلاب اسلامی همچون پدیده‌ای زنده و با اراده، همواره دارای انعطاف و آماده‌ی تصحیح خطاهای خویش است، به نقدها حساسیت مثبت نشان می‌دهد و آن را نعمت خدا و هشدار به صاحبان حرفه‌ای بی‌عمل می‌شمارد، اما به هیچ بهانه‌ای از ارزشهایش که بحمدالله با ایمان دینی مردم آمیخته است، فاصله نمی‌گیرد. انقلاب اسلامی پس از نظام‌سازی، به رکود و خموشی دچار نشده و نمی‌شود و میان جوشش انقلابی و نظم سیاسی و اجتماعی تضاد و ناسازگاری نمی‌بیند، بلکه از نظریه‌ی نظام انقلابی تا ابد دفاع می‌کند.

همچنین به‌رغم همه‌ی مشکلات طاقت‌فرسا، جمهوری اسلامی روزبه‌روز گام‌های بلندتر و استوارتری به جلو برداشت. این چهل سال، شاهد جهادهای بزرگ و افتخارات درخشان و

پیشرفتهای شگفت‌آور در ایران اسلامی است. عظمت پیشرفت‌های چهل‌ساله‌ی ملت ایران آنگاه بدرستی دیده می‌شود که این مدّت، با مدّت‌های مشابه در انقلاب‌های بزرگی همچون انقلاب فرانسه و انقلاب اکتبر شوروی و انقلاب هند مقایسه شود. مدیریت‌های جهادی الهام‌گرفته از ایمان اسلامی و اعتقاد به اصل «ما میتوانیم» که امام بزرگوار به هم‌هی ما آموخت، ایران را به عزّت و پیشرفت در هم‌هی عرصه‌ها رسانید و باعث برکاتی شد که در ذیل به آن‌ها فقط اشاره خواهیم کرد.

۱- ثبات و امنیت و حفظ تمامیت ارضی ایران

انقلاب اسلامی و مدیریت جهادی ثبات و امنیت کشور و تمامیت ارضی و حفاظت از مرزها را که آماج تهدید جدّی دشمنان قرار گرفته بود ضمانت کرد و معجزه‌ی پیروزی در جنگ هشت‌ساله و شکست رژیم بعثی و پشتیبانان آمریکایی و اروپایی و شرقی‌اش را پدید آورد.

۲- موتور پیشران کشور در عرصه‌ی علم و فنّاوری و ایجاد زیرساخت‌های عمرانی

همین انقلاب و مدیریت جهادی موتور پیشران کشور در عرصه‌ی علم و فنّاوری و ایجاد زیرساخت‌های حیاتی و اقتصادی و عمرانی شد که تا اکنون ثمرات بالنده‌ی آن روزبه‌روز فراگیرتر می‌شود. هزاران شرکت دانش‌بنیان، هزاران طرح زیرساختی و ضروری برای کشور، میلیون‌ها تحصیل‌کرده‌ی دانشگاهی یا در حال تحصیل، هزاران واحد دانشگاهی در سراسر کشور و ده‌ها طرح بزرگ محصول آن روحیه و آن حضور و آن احساس جمعی است که انقلاب برای کشور به ارمغان آورد.

۳- به اوج رسانیدن مشارکت مردمی و مسابقه‌ی خدمت‌رسانی

روحیه جهادی مشارکت مردمی را در مسائل سیاسی مانند انتخابات، مقابله با فتنه‌های داخلی، حضور در صحنه‌های ملّی و استکبارستیزی به اوج رسانید و در موضوعات اجتماعی مانند کمک‌رسانی‌ها و فعالیت‌های نیکوکاری که از پیش از انقلاب آغاز شده بود، افزایش چشمگیر داد.

۴- ارتقاء شگفت‌آور بینش سیاسی آحاد مردم

انقلاب اسلامی؛ بینش سیاسی آحاد مردم و نگاه آنان به مسائل بین‌المللی را به گونه‌ی شگفت‌آوری ارتقاء داد. تحلیل سیاسی و فهم مسائل بین‌المللی در موضوعاتی همچون جنایات غرب بخصوص آمریکا، مسأله‌ی فلسطین و ظلم تاریخی به ملت آن، مسأله‌ی جنگ‌افروزی‌ها و رذالت‌ها و دخالت‌های قدرت‌های قلدر در امور ملّت‌ها و امثال آن را از انحصار طبقه‌ی محدود و عزلت‌گزیده‌ای به نام روشنفکر، بیرون آورد؛ این گونه، روشنفکری میان عموم مردم در هم‌هی کشور و هم‌هی ساحت‌های زندگی جاری شد و مسائلی از این دست حتّی برای نوجوانان و نونهالان، روشن و قابل فهم گشت.

۵- سنگین کردن کفه‌ی عدالت در تقسیم امکانات عمومی کشور

از دیگر برکات انقلاب اسلامی این بود که کفه‌ی عدالت را در تقسیم امکانات عمومی کشور سنگین کرد. البته از منظر مقام معظم رهبری، عدالت مورد انتظار در جمهوری اسلامی که مایل است پیرو حکومت علوی شناخته شود، بسی برتر از اینها است و چشم امید برای اجرای آن به جوان‌هاست که در این مورد نیز بایستی پیشقدم باشند.

۶- افزایش چشمگیر معنویت و اخلاق در فضای عمومی جامعه

انقلاب اسلامی عیار معنویت و اخلاق را در فضای عمومی جامعه بگونه‌ای چشمگیر افزایش داد. این پدیده‌ی مبارک را رفتار و منش حضرت امام خمینی در طول دوران مبارزه و پس از پیروزی انقلاب، بیش از هر چیز رواج داد؛ آن انسان معنوی و عارف و وارسته از پیرایه‌های مادی، در رأس کشوری قرار گرفت که مایه‌های ایمان مردمش بسی ریشه‌دار و عمیق بود و این معجزه‌ای دیگر از انقلاب و نظام اسلامی فعال و پیشرو است.

۷- ایستادگی روزافزون در برابر قلدران و زورگویان و مستکبران جهان

همچنین انقلاب اسلامی نماد پُرابهت و باشکوه و افتخارآمیز ایستادگی در برابر قلدران و زورگویان و مستکبران جهان و در رأس آنان آمریکاست. در تمام این چهل و اندی سال، تسلیم‌ناپذیری و صیانت و پاسداری از انقلاب و عظمت و هیبت الهی آن و گردن برافراشته‌ی آن در مقابل دولت‌های متکبر و مستکبر، خصوصیت شناخته‌شده‌ی ایران و ایرانی بویژه جوانان این مرز و بوم به‌شمار می‌رفته است. (بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی)

گام دوم و سرفصل‌ها و توصیه‌های اساسی در پرتو امید و نگاه خوش‌بینانه به آینده

مقام معظم رهبری در راستای گام دوم انقلاب توصیه‌هایی را برای جوانان مطرح می‌کند که می‌تواند سرفصل خوش‌بینانه به آینده باشد. ایشان می‌فرمایند: «اکنون به شما فرزندان عزیزم در مورد چند سرفصل اساسی توصیه‌هایی می‌کنم. این سرفصل‌ها عبارتند از: علم و پژوهش، معنویت و اخلاق، اقتصاد، عدالت و مبارزه با فساد، استقلال و آزادی، عزت ملی و روابط خارجی و مرزبندی با دشمن، و در نهایت سبک زندگی؛ که اشاراتی به این موارد بصورت مختصر خواهیم داشت.

ایشان می‌فرمایند: «اما پیش از همه چیز، نخستین توصیه‌ی من امید و نگاه خوش‌بینانه به آینده

است. بدون این کلید اساسی همه‌ی قفل‌ها، هیچ گامی نمی‌توان برداشت. آنچه می‌گویم یک امید صادق و متکی به واقعیت‌های عینی است. اینجانب همواره از امید کاذب و فریبنده دوری جسته‌ام، اما خود و همه را از نومی‌ی بیجا و ترس کاذب نیز برحذر داشته‌ام و برحذر میدارم. در طول این چهل سال و اکنون مانند همیشه- سیاست تبلیغی و رسانه‌ای دشمن و فعال‌ترین برنامه‌های آن، مایوس‌سازی مردم و حتی مسئولان و مدیران ما از آینده است. خبرهای دروغ، تحلیل‌های مغرضانه، وارونه نشان دادن واقعیت‌ها، پنهان کردن جلوه‌های امیدبخش، بزرگ کردن عیوب کوچک و کوچک نشان دادن یا انکار محسنات بزرگ، برنامه‌ی همیشگی هزاران رسانه‌ی صوتی و تصویری و اینترنتی دشمنان ملت ایران است؛ و البته دنباله‌های آنان در داخل کشور نیز قابل مشاهده‌اند که با استفاده از آزادی‌ها در خدمت دشمن حرکت میکنند.

شما جوانان باید پیش‌گام در شکستن این محاصره‌ی تبلیغاتی باشید. در خود و دیگران نهال امید به آینده را پرورش دهید. ترس و نومی‌ی را از خود و دیگران برانید. این نخستین و ریشه‌ای‌ترین جهاد شما است. نشانه‌های امیدبخش -که به برخی از آنها اشاره شد- در برابر چشم شما است. رویش‌های انقلاب بسی فراتر از ریزش‌ها است و دست و دلهای امین و خدمتگزار، بمراتب بیشتر از مفسدان و خائنان و کیسه‌دوختگان است. دنیا به جوان ایرانی و پایداری ایرانی و ابتکارهای ایرانی، در بسیاری از عرصه‌ها با چشم تکریم و احترام می‌نگرد. قدر خود را بدانید و با قوت خداداد، به سوی آینده خیز بردارید و حماسه بیافرینید.» (بیانیه گام دوم انقلاب)

و اما توصیه‌ها:

۱- علم و پژوهش

دانش، آشکارترین وسیله‌ی عزت و قدرت یک کشور است. روی دیگر دانایی، توانایی است. دنیای غرب به برکت دانش خود بود که توانست برای خود ثروت و نفوذ و قدرت دویست ساله فراهم کند و با وجود تهیدستی در بنیان‌های اخلاقی و اعتقادی، با تحمیل سبک زندگی غربی به جوامع عقب‌مانده از کاروان علم، اختیار سیاست و اقتصاد آنها را به دست گیرد. ما به سوءاستفاده از دانش مانند آنچه غرب کرد، توصیه نمی‌کنیم، اما مؤکداً به نیاز کشور به جوشاندن چشمه‌ی دانش در میان خود اصرار می‌ورزیم. مطالبه‌ی عمومی من از شما جوانان آن است که این راه را با احساس مسئولیت بیشتر و همچون یک جهاد در پیش گیرید. سنگ بنای یک انقلاب علمی در کشور گذاشته شده و این انقلاب، شهیدانی از قبیل شهدای هسته‌ای نیز داده است. به‌پاخیزید و

دشمن بدخواه و کینه‌توز را که از جهاد علمی شما بشدت بیمناک است ناکام سازید. (بیانات مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم)

۲- معنویت و اخلاق

معنویت به معنی برجسته کردن ارزش‌های معنوی از قبیل: اخلاص، ایثار، توکل، ایمان در خود و در جامعه است، و اخلاق به معنی رعایت فضیلت‌هایی چون خیرخواهی، گذشت، کمک به نیازمند، راستگویی، شجاعت، تواضع، اعتماد به نفس و دیگر خلقیات نیکو است. معنویت و اخلاق، جهت‌دهنده‌ی همه‌ی حرکت‌ها و فعالیت‌های فردی و اجتماعی و نیاز اصلی جامعه است؛ بودن آنها، محیط زندگی را حتی با کمبودهای مادی، بهشت می‌سازد و نبودن آن حتی با برخورداری مادی، جهنم می‌آفریند. دستگاه‌های مسئول حکومتی در این باره وظایفی سنگین بر عهده دارند که باید هوشمندان و کاملاً مسئولانه صورت گیرد. (بیانات مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم)

۳- اقتصاد

اقتصاد یک نقطه‌ی کلیدی تعیین‌کننده است. اقتصاد قوی، نقطه‌ی قوت و عامل مهم سلطه‌ناپذیری و نفوذناپذیری کشور است و اقتصاد ضعیف، نقطه‌ی ضعف و زمینه‌ساز نفوذ و سلطه و دخالت دشمنان است. فقر و غنا در مادیات و معنویات بشر، اثر می‌گذارد. اقتصاد البته هدف جامعه‌ی اسلامی نیست، اما وسیله‌ای است که بدون آن نمی‌توان به هدف‌ها رسید. تأکید بر تقویت اقتصاد مستقل کشور که مبتنی بر تولید انبوه و باکیفیت، و توزیع عدالت‌محور، و مصرف به‌اندازه و بی‌اسراف، و مناسبات مدیریتی خردمندانه است و در سالهای اخیر از سوی اینجانب بارها تکرار و بر آن تأکید شده، به‌خاطر همین تأثیر شگرفی است که اقتصاد می‌تواند بر زندگی امروز و فردای جامعه بگذارد. جوانان عزیز در سراسر کشور بدانند که همه‌ی راه‌حل‌ها در داخل کشور است. اینکه کسی گمان کند که «مشکلات اقتصادی صرفاً ناشی از تحریم است و علت تحریم هم مقاومت ضد استکباری و تسلیم نشدن در برابر دشمن است؛ پس راه‌حل، زانو زدن در برابر دشمن و بوسه زدن بر پنجه‌ی گرگ است» خطایی نابخشودنی است. این تحلیل سراپا غلط، هرچند گاه از زبان و قلم برخی غفلت‌زدگان داخلی صادر می‌شود، اما منشأ آن، کانون‌های فکر و توطئه‌ی خارجی است که با صد زبان به تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران و افکار عمومی داخلی القاء می‌شود. (بیانات مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم)

۴- عدالت و مبارزه با فساد

این دو لازم و ملزوم یکدیگرند. فساد اقتصادی و اخلاقی و سیاسی، توده‌ی چرکین کشورها و نظام‌ها و اگر در بدنه‌ی حکومت‌ها عارض شود، زلزله‌ی ویرانگر و ضربه‌زننده به مشروعیت آنها است؛ و این برای نظامی چون جمهوری اسلامی که نیازمند مشروعیتی فراتر از مشروعیت‌های مرسوم و مبنایی‌تر از مقبولیت اجتماعی است، بسیار جدی‌تر و بنیانی‌تر از دیگر نظام‌هاست. وسوسه‌ی مال و مقام و ریاست، حتی در علوی‌ترین حکومت تاریخ یعنی حکومت خود حضرت امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) کسانی را لغزاند، پس خطر بروز این تهدید در جمهوری اسلامی هم که روزی مدیران و مسئولانش مسابقه‌ی زهد انقلابی و ساده‌زیستی می‌دادند، هرگز بعید نبوده و نیست؛ و این ایجاب می‌کند که دستگاهی کارآمد با نگاهی تیزبین و رفتاری قاطع در قوای سه‌گانه حضور دائم داشته باشد و به معنای واقعی با فساد مبارزه کند، بویژه در درون دستگاه‌های حکومتی. البته این سخنان در قالب سیاست‌ها و قوانین، بارها تکرار شده است ولی برای اجرای شایسته‌ی آن، چشم امید به شما جوان‌ها است؛ و اگر زمام‌داره‌ی بخش‌های گوناگون کشور به جوانان مؤمن و انقلابی و دانا و کاردان -که بحمدالله کم نیستند- سپرده شود، این امید برآورده خواهد شد. (بیانات مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم)

۵- استقلال و آزادی

استقلال ملی به معنی آزادی ملت و حکومت از تحمیل و زورگویی قدرت‌های سلطه‌گر جهان است و آزادی اجتماعی به معنای حق تصمیم‌گیری و عمل کردن و اندیشیدن برای همه‌ی افراد جامعه است؛ و این هر دو از جمله‌ی ارزش‌های اسلامی‌اند و این هر دو عطیه‌ی الهی به انسان‌هاست و هیچ کدام تفضل حکومت‌ها به مردم نیستند. حکومت‌ها موظف به تأمین این دو هستند. منزلت آزادی و استقلال را کسانی بیشتر می‌دانند که برای آن جنگیده‌اند. استقلال و آزادی کنونی ایران اسلامی، دستاورد، بلکه خون‌آورد صدها هزار انسان والا و شجاع و فداکار است؛ غالباً جوان، ولی همه در رتبه‌های رفیع انسانیت. این ثمر شجره‌ی طیبه‌ی انقلاب را با تأویل و توجیه‌های ساده‌لوحانه و بعضاً مغرضانه، نمی‌توان در خطر قرار داد. همه -مخصوصاً دولت جمهوری اسلامی- موظف به حراست از آن با همه‌ی وجودند. بدیهی است که «استقلال» نباید به معنی زندانی کردن سیاست و اقتصاد کشور در میان مرزهای خود، و «آزادی» نباید در تقابل با اخلاق، قانون، ارزش‌های الهی و حقوق عمومی تعریف شود. (بیانات مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم)

۶- عزت ملی، روابط خارجی، مرزبندی با دشمن

عزت ملی، روابط خارجی، مرزبندی با دشمن: این هر سه، شاخه‌هایی از اصل «عزت، حکمت، و مصلحت» در روابط بین‌المللی‌اند. صحنه‌ی جهانی، امروز شاهد پدیده‌هایی است که تحقق یافته یا در آستانه‌ی ظهورند: تحرک جدید نهضت بیداری اسلامی بر اساس «الگوی مقاومت» در برابر سلطه‌ی آمریکا و صهیونیسم؛ شکست سیاست‌های آمریکا در منطقه‌ی غرب آسیا و زمین‌گیر شدن همکاران خائن آنها در منطقه؛ گسترش حضور قدرتمندانه‌ی سیاسی جمهوری اسلامی در غرب آسیا و بازتاب وسیع آن در سراسر جهان سلطه. اینها بخشی از مظاهر عزت جمهوری اسلامی است که جز با شجاعت و حکمت مدیران جهادی به دست نمی‌آید. (بیانیه گام دوم)

۷- سبک زندگی

تلاش غرب در ترویج سبک زندگی غربی در ایران، زیان‌های بی‌جبران اخلاقی و اقتصادی و دینی و سیاسی به کشور و ملت ما زده است؛ مقابله با آن، جهادی همه‌جانبه و هوشمندانه می‌طلبد که باز چشم امید در آن به شما جوان‌ها است. (خامنه‌ای، ۲۲ بهمن ۱۳۹۷: بیانیه گام دوم انقلاب)

جوانان؛ محور تحقق نظام پیشرفته‌ی اسلامی

به نقل از مقام معظم رهبری «راه طی شده فقط قطعه‌ای از مسیر افتخارآمیز به سوی آرمان‌های بلند نظام جمهوری اسلامی است. دنباله‌ی این مسیر که به گمان زیاد است، به دشواری گذشته‌ها نیست، باید با همت و هشیاری و سرعت عمل و ابتکار شما جوانان طی شود. مدیران جوان، کارگزاران جوان، اندیشمندان جوان، فعالان جوان، در همه‌ی میدان‌های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و بین‌المللی و نیز در عرصه‌های دین، اخلاق، معنویت و عدالت، باید شانه‌های خود را به زیر بار مسئولیت دهند، از تجربه‌ها و عبرت‌های گذشته بهره گیرند، نگاه انقلابی و روحیه‌ی انقلابی و عمل جهادی را به کار بندند و ایران عزیز را الگوی کامل نظام پیشرفته‌ی اسلامی بسازند. (بیانات مقام معظم رهبری، بیانیه گام دوم انقلاب)

۱- جوانان، محور اصلی بیانیه گام دوم انقلاب

رهبر معظم انقلاب در بیانیه گام دوم ضمن تأکید بر جهانی بودن گام دوم بر آمادگی نسل جدید و جوان و مؤمن تحصیل‌کرده، با انگیزه و پرانرژی و آینده‌ساز که هر یک از آنان می‌توانند

نوید آینده‌ای درخشان را بدهند و به مثابه موتوری پرقدرت، محرک و پیشران این حرکت و اقدام مهم و سازنده برای کشور باشند، تأکید ورزیدند. (امینی سابق و دیگران، ۱۳۹۸، ۲۷) این نخستین بار نیست که رهبر معظم انقلاب نسبت به لزوم جوان‌گرایی در انتخاب مسئولان تأکید می‌کنند. ایشان علاوه بر تأکید زبانی، در عمل نیز بر جوان‌گرایی اصرار دارند. (رسولی و زمانی، ۱۳۹۸، ۶)

از نظر ایشان جوان، یعنی آینده. جوان خوب برای یک کشور، یعنی آینده خوب. جوانان و نوجوانان ما اهل فکر کردن و دریافتن و تحلیل کردند این هم امتیاز دیگری است. همه آنچه در تحلیل‌های دشمنان این ملت و این کشور به عنوان نقطه مرکزی مشاهده می‌شود، این است که این نسل جوان و پرشور و آینده‌ساز را از راه‌های مختلف برای ساختن ایران آباد، آزاد، مؤمن و پاکیزه آینده ناتوان کنند؛ متخصصان و دانشمندان جهانی مجبور شده‌اند اعتراف کنند که جوانان ما با پشتوانه ایمان و همت و غیرت توانسته‌اند استعداد جوشان پنهان خود را آشکار کنند و این راه بزرگ را بروند. (خامنه‌ای، ۱۳۸۲، سایت)

۲- لزوم اعتماد به جوانان

توصیه‌های هفت‌گانه‌ی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در بخش پایانی بیانیه، «نقشه‌ی راه انقلاب برای ایران مستقل، پیشرفته و مقتدر» است که باید جزء به جزء آن‌ها مبنای عمل و مطالبه‌ی تخصصی جوانان فعال در بخش‌های مختلف کشور شود. (صالحی، ۱۳۹۷، سایت)

اعتقاد رهبر معظم انقلاب به جوانان در وهله اول، باوری عمیق به نفس «دوره جوانی» است که دارای شاخصه‌هایی است که به واسطه آن می‌توانند «موتور و راه اندازنده حرکت‌های بزرگ در جامعه باشند» لذا ایشان معتقدند «نسل جوان در هر جامعه، موتور تحولات سیاسی است؛ تحولات اجتماعی و حرکت بخصوص جوان دانشجو؛ طبیعتش این است» (باباخانی، ۱۳۹۸، ۱۲۶)

۳- عدم ترس و واهمه در سپردن مسئولیت به جوانان

بازنشستگی مدیران قدیمی و سپردن امور به جوانان باید با فرآیندی شایسته‌سالارانه همراه باشد و گزینه‌های مدیریت از فرآیندی پاک و مبتنی بر شایسته سالاری بیرون آیند. واقعیت آن است که کسب قدرت و در اختیار داشتن مناصب کلیدی، موقعیت حساسی است که بسیاری برای دستیابی به آن چشم طمع دارند و حاضرند برای دستیابی به آن، هر اقدامی کرده و خطوط قرمز فراوانی را زیر پا بگذارند. (رسولی و زمانی، ۱۳۹۸، ۱۰) به کارگیری جوانان مؤمن و بصیر و استفاده از ظرفیت‌های آنان در زمینه‌های گوناگون، حتی می‌تواند در رویارویی با تحریم‌های

گوناگون نیز راهگشای بسیاری از مسیرهای مسدود باشد؛ زیرا جوانان با شجاعت و نترسیدن از شکست‌ها و ناکامی‌ها، پیش می‌روند و به دل موج‌های سختی‌ها می‌زنند. جوان‌گرایی مانند تزریق خون تازه به شریان‌های مدیریتی کشور است. (طاهری، ۱۳۹۷، ۷)

۴- آگاهی و اطلاع جوانان از دستاوردهای چهل ساله انقلاب

انقلاب اسلامی اکنون در آستانه گام دوم و آغاز حرکت به سمت اهداف کلان خود قرار دارد که با توجه به تجربه یک چله پرافتخار، باید نگاهی به چهل ساله نخست انقلاب انداخت. مقام معظم رهبری (نیز در بیانیه گام دوم انقلاب، جهت تبیین فضای گذشته برای نسل جدید، بخشی از بیانیه را به این موضوع، اختصاص دادند. با نگاهی به چهارده گذشته انقلاب، ظرفیت‌هایی دیده می‌شود که ملت در مسیر اهداف خود، از آنها به نحو شایسته استفاده کرده است و البته در کنار این ظرفیت‌ها با چالش‌ها و موانع بسیاری مواجه بود که برخی از آنها به‌تنهایی می‌توانست منجر به سرنگونی یک انقلاب و نظام نوپا شود. (روزبهرانی، ۱۳۹۸، ۱۰۷) ولی ایشان در انتها می‌فرمایند که: «این کشور، روزی می‌تواند از لحاظ مادی، علمی و صنعتی، همان جایی قرار گیرد که امروز کشورهای دارای فناوری و دانش برتر، در آن‌جا قرار دارند؛ آن روز ان‌شاءالله کشور شما از این جهت هم مثل خورشیدی خواهد درخشید - هم در معنویت و هم در مادیت - این آینده می‌تواند تحقق پیدا کند و آن به دست شماست؛ به دست نسل جوان است.» (خامنه‌ای، ۱۳۷۷، تهران)

۵- جوانان با انگیزه، تحصیلکرده و پرتلاش محور دستیابی کشور به آینده روشن

در راستای این مبحث رهبر فرزانه انقلاب می‌فرمایند: «انتظار من از شما جوان‌ها و اساتید این است. تولید علم کنید. به سراغ مرزهای دانش بروید. فکر کنید. کار کنید. با کار و تلاش می‌شود از مرزهایی که امروز دانش دارد، عبور کرد. (خامنه‌ای، ۱۳۸۳، همدان) دوره جوانی، دوره توانایی است. این توانایی در چه چیزهایی باید به کار برود؟ به اعتقاد من، باید عمدتاً در تحصیل علم، در ایجاد صفای نفس و روحیه تقوا در خود و ایجاد نیروی جسمانی در خود - که ورزش باشد - به کار رود. این سه مورد، عمده است. یعنی اگر در یک جمله کوتاه از من بپرسند که شما از جوان چه می‌خواهید؟ خواهم گفت: تحصیل، تهذیب و ورزش. من فکر می‌کنم که جوانان باید این سه خصوصیت را دنبال کنند. (خامنه‌ای، ۱۳۷۷، سایت)

۶- جوانان متدین و انقلابی، ثروتی عظیم برای تحقق اهداف والای انقلاب و اقتدار ملی

رهبر معظم انقلاب برخلاف برخی از مسئولان که به جوانان به چشم یک تهدید نگاه می‌کنند، نسل جوان مؤمن را از ابزارهای اقتدار ملی می‌دانند و می‌فرمایند: «یکی از مهم‌ترین ابزارهای اقتدار ملی، جوان مؤمن ماست. می‌خواهند این ایمان را از جوان بگیرند. این جوان مؤمن است که در مسأله هسته‌ای، در مسأله پیشرفت‌های علمی، در نانو، در رویان، در بقیه بخش‌های علمی، بیدارخواهی می‌کشد، سختی می‌کشد تا اینکه یک پیشرفت علمی را به نهایت برساند. این جوان مؤمن است. (شکراللهی، ۱۳۹۷، ۲۹) رهبر انقلاب جوانان را بزرگ‌ترین دستاورد جمهوری اسلامی می‌دانند. در پیام‌شان فرموده‌اند که جوانان بزرگ‌ترین ثروت و دارایی انقلاب هستند. این مسأله‌ی مهمی است که از نظر ایشان جوانان صرفاً افرادی نیستند که بایستی بار آینده را بر دوش آنان قرار داد؛ بلکه ایشان مهم‌ترین موفقیت و اصلی‌ترین و شیرین‌ترین میوه‌ی انقلاب هستند. جوانان بزرگ‌ترین دستاورد ما از گذشته هستند که می‌خواهیم بزرگ‌ترین بار از آینده را به عهده‌ی ایشان بگذاریم. (محمدی، ۱۳۹۷، سایت)

۷- گام دوم انقلاب، ضرورت حضور حداکثری جوانان در میدان

این انقلاب مجدد نیاز به جوانان دارد چون جوانان محل بروز این دو واقعیت هستند: «استقامت» و «قیام». جوانان کسانی هستند که بر بستر انقلاب پرورده و تربیت شده‌اند و انقلاب اول، هر آنچه داشته در وجود آن‌ها تثبیت کرده و حالا این نسل بنا دارد گام دوم را بردارد. (مهدیان، ۱۳۹۷، سایت) وقتی جوان در یک کشوری بیدار شد، امید به بیداری‌های عمومی در آن کشور افزایش پیدا می‌کند. امروز جوان‌های ما در سرتاسر جهان اسلام بیدار شده‌اند. این همه دام مقابل پای جوان‌ها قرار داده شده، اما جوان مسلمان و غیور و بلندهمت، از این گرفتاری‌ها خودش را نجات داده. (خامنه‌ای، ۱۳۶۸، اجلاس بیداری اسلامی) و امروز در این منطقه، حرف رایج، سکه‌ی رایج، سخن قاطع، اسلام است و قرآن. (خامنه‌ای، ۱۳۹۰، دانشگاه امام حسین علیه‌السلام)

۸- الزام تدوین قوانین و آیین‌نامه‌ها برای بهره‌مندی از نیروهای جوان در اداره امور

پیامی سراسر اقتدار و امید و مصداق بارز آرمان‌خواهی واقع‌بینانه. به زعم نگارنده اما مهم‌ترین نکته این پیام، فرمان پوست‌اندازی در بدنه حاکمیتی جمهوری اسلامی در آغاز چله دوم انقلاب است؛ یعنی لزوم گشودن عرصه حاکمیتی برای ورود «نسلی که اینک وارد فرآیند بزرگ و جهانی ۴۰ سال دوم می‌شود» و «پا به میدان عمل می‌گذارد تا بخش دیگری از جهاد بزرگ برای ساختن ایران اسلامی بزرگ را آغاز کند. (وزارتی، ۱۳۹۷، سایت)

به نقل از امام خامنه‌ای «مسئولین ما باید به قدرت جوانان و به توانایی جوانان ایمان بیاورند و اهمّیت بدهند؛ جوانان ما هم باید از کار خسته نشوند، از ابتکار خسته نشوند، از بعضی از قدرشناسی‌ها دلسرد نشوند. بعضی جوان‌ها به ما شکایت می‌کنند که «ما این کار را کردیم یا می‌توانستیم بکنیم یا میتوانیم بکنیم؛ [اما] به ما اعتنائی نمی‌شود»؛ (خامنه‌ای، ۱۳۹۷، دیدار نوروزی)

۹- آینده انقلاب و ایران در نتیجه تلاش و کوشش جوانان

انقلاب اسلامی سال ۵۷ آغاز شد نه تمام. «بعضی خیال می‌کنند انقلاب فقط سال ۵۷ بود و تمام شد؛ این خطا است. انقلاب در سال ۵۷ شروع شد، نه اینکه تمام شد؛ آغاز تغییر، آغاز حرکت اصلاحی در جامعه در سال ۵۷ اتفاق افتاد... بتدریج این حرکت باید عمیق‌تر، وسیع‌تر، گسترده‌تر، خردمندانه‌تر ادامه پیدا کند، نه اینکه متوقف بشود. رهبر انقلاب در وصف آنان می‌فرماید: «شماها نسل سوّمید؛ اولاً جوان این نسل، جوان نسل سوّم، از جوان نسل اوّل امیدبخش‌تر است در صورتی‌که بتواند ایمانش را حفظ کند. (خامنه‌ای، ۱۳۹۶، ۲) برای ساخت آینده‌ی بهتر، دائماً در تلاش‌اند و خود را برای آن آماده می‌کنند: «شما جوانان باید دائماً هشیار باشید. معارف دینی خود و معارف انقلابی خود را هر چه می‌توانید تعمیق کنید. مثل پاره‌های پولاد؛ زبر الحدید -آنطوری که در تعبیرات حدیث و در بعضی دعاها وجود دارد - نفوذ ناپذیر و نفوذکننده و در مقابل دشمن برنده و با اراده‌ی قوی باشید. امروز روز بُروز جوان تربیت‌شده‌ی انقلاب است. انقلاب در تربیت یک نسل هر چه کرده، حالا بناست محصول کارش را به تماشا بنشیند و تماشا‌ی محصول یعنی سپردن مسئولیت و کار به دست آن نسل؛ نسلی که با انقلاب تربیت شده است. (مهدیان، ۱۳۹۷، سایت)

۱۰- تحقق یک جامعه آرمانی به دست نسل جوان کشور

به نقل از رهبر فرزانه انقلاب «هدف انقلاب عبارت بود از ساختن یک ایرانی با این خصوصیات: مستقل، آزاد، برخوردار از ثروت و امنیت، متدین و بهره‌مند از معنویت و اخلاق، پیشرو در مسابقه‌ی جامعه‌ی عظیم بشری در علم و بقیه‌ی دستاوردها، برخوردار از آزادی با همه‌ی معانی آزادی. (خامنه‌ای، ۱۳۸۸، طلاب و روحانیون) فرآیند تحقّق هدفهای اسلامی، یک فرآیند طولانی و البته دشواری است. به طور نسبی انسان به آن اهداف نزدیک می‌شود؛ اما تحقّق آنها، بسیار طولانی است. قدم اوّل که پُرهیج‌انتر و پُرسر و صداتر از همه است، ایجاد انقلاب اسلامی است. کار آسانی نبود؛ لیکن این آسانترین است. (خامنه‌ای، ۱۳۸۰، کارگزاران نظام) ارزش حضور نسل عظیم جوان در پیشبرد حرکت انقلاب برای رسیدن به یک جامعه آرمانی و نظام پیشرفته در

بیانیه گام دوم انقلاب بسیار مورد تأکید قرار گرفته چرا که امروز در جهان یکی از مولفه‌های قدرت و تحقق اهداف یک کشور، میزان جمعیت جوان آن کشور است.

شاخصه‌های مورد تأکید مقام معظم رهبری در خصوص جوانگرایی

از منظر مقام معظم رهبری برخی از ویژگی‌های مشترک بین جوانان، که باعث می‌شود آن‌ها سبک ویژه و عجیبی برای خود بسازند، عبارتست از:

- ۱- انرژی زیادی دارند.
 - ۲- باهوش و مع‌هذا ساده و کم‌تکلف هستند.
 - ۳- تفریح و انضباط یا مسئولیت و بی‌قیدی را باهم ترکیب می‌کنند و ملغمه‌گرایی از آب درمی‌آورند.
 - ۴- هم درون‌گرا هستند و هم برون‌گرا.
 - ۵- به‌طرز غریبی، هم متواضع‌اند و هم مغرور.
 - ۶- هم سرکش هستند، هم محافظه‌کار.
 - ۷- نسبت به کارها و اهدافشان بسیار احساساتی و به شدت معقول هستند.
 - ۸- خلوص و حساسیتی دارند که آن‌ها را هم در معرض درد و رنج و هم لذت و خوشی قرار می‌دهد. (حاجی حیدری، ۱۳۹۵، ۸)
- مطابق بیانیه رهبر انقلاب، ویژگی‌های جوان طراز گام دوم انقلاب که آماده بر عهده گرفتن مسئولیت و حرکت در مسیر دومین مرحله خودسازی، جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی است، به شرح زیر می‌باشد:
- مؤمن و انقلابی، پاکدامن، دانا و کاردان، پرانگیزه و پرتلاش، دلبسته به کشور، مسئولیت‌پذیر، آماده عمل و تلاش جهادی، داوطلب و فداکار، دارای گردن برافراشته در مقابل دولت‌های متکبر و مستکبر، دارای همت و هوشیاری و سرعت عمل و ابتکار، دارای نگاه و روحیه انقلابی، در میدان و پای کار، محقق و اندیشمند، اشتغال به آفرینش‌های علمی و فرهنگی و صنعتی و... امیدوار و خوش‌بین به آینده. (حسینی، ۱۳۹۸، ۹)
- و به نقل از رهبر معظم انقلاب دارای سه خصوصیت انرژی، امید، ابتکار. (خامنه‌ای، ۱۳۷۷، جوانان)

نتیجه‌گیری

بیانیه «گام دوم انقلاب» با گذشت ۴۰ سال از پیروزی انقلاب اسلامی، برای برداشتن گامی دوم و بلند، تجدید مطالعی است خطاب به ملت ایران و به ویژه جوانان که به عنوان منشوری برای دومین مرحله خودسازی، جامعه پردازی و تمدن سازی و فصلی جدید از زندگی جمهوری اسلامی را رقم خواهد زد. این گام انقلاب را به آرمان بزرگش که همان ایجاد «تمدن نوین اسلامی» و آمادگی برای طلوع خورشید ولایت حضرت صاحب الزمان (عج) است، نزدیک خواهد کرد. از این رو همه قشرهای ملت، به ویژه جوانان باید این بیانیه را نصب العین خود قرار داده و ضمن حرکت در مسیر تحقق آن، به وظیفه خود عمل نمایند.

«گام دوم انقلاب» روایتی است توأمان از «سرگذشت و سرنوشت یک ملت»؛ داستانی از آنچه بر ما رفته و از پس آن رؤیایی که ادامه‌ی این داستان و همچون امکانی برای آینده پیش روی ماست. این متن به درستی در یک سنت تاریخی اصیل نوشته شده که نام آن «سیاست‌نامه» است. سیاست‌نامه، چارچوب عملی و نظری طرح «خرد سیاسی» در یک عصر است.

«گام دوم»، سیاست‌نامه‌ای است که پرده از خرد سیاسی انقلاب یا به تعبیر رهبری «نظریه‌ی نظام انقلابی» برمی‌دارد. نظریه‌ای که همزمان انقلابی‌گری و نظم را به عهده گرفته است. نه در نظم جهانی مستحیل می‌شود و نه بین خود و جهان دیوار می‌کشد. هم پروای منافع ملی را دارد و هم نگران امت اسلامی است. هم بر اصول پای می‌فشرد و هم در برابر تحول منعطف است.

در مسیر چهل سال دوم انقلاب یکی از اهداف و قله‌های مرتفع مورد تأکید امام خامنه‌ای، تحقق نظام پیشرفته اسلامی است، نظامی که بتواند الگوی دیگر ملل و جوامع آزاده جهان باشد. این نظام و این آرمان در پرتو بکارگیری جوانان پر تلاش و برآمده از درس‌های انقلاب است. در بیانیه گام دوم بارها به ظرفیت عظیم و ثروت بزرگ جمعیت جوان و تحصیلکرده اشاره شده است و به ضرورت استفاده از این نیرو و فرصت عظیم تأکیدات زیادی شده است.

با توجه به رهنمودهای مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم، نقش جوانان به خصوص جوانان مؤمن و دارای روحیه انقلابی و جهادی در این امر بسیار خطیر و ویژه خواهد بود. گرچه این پیام سرشار از امید برای حرکت در گام دوم است، اما سختی‌ها و دشواری‌های زیادی بر سر راه ما قرار خواهد گرفت و آن راه را چه بسا دشوارتر، با موانع بیشتر و مستلزم صرف وقت، انرژی، استحکام، ایمان، اعتقاد و انگیزه بیشتری باشد و دقیقاً بدین منظور است که رهبری معظم انقلاب، جوانان را کاندیدای اصلی این حرکت عظیم قرار دادند و بر خلاف تصور عده‌ای عناصر

سست عنصر و تهی از روحیه انقلابی و جهادی، اعتقاد دارند که جوانان قادر به کشیدن این بار هستند و این نشان از اعتقاد و باور عمیق و ایمان راسخ ایشان به نسل جوان می باشد.

با بررسی دیدگاه‌های مقام معظم رهبری روشن می‌شود که ایشان ایدئولوژی و ایمان را لازمه ایجاد و رشد یک تمدن بزرگ اسلامی می‌دانند و بیان می‌دارند: هیچ ملتی که داعیه تمدن سازی دارد، بدون ایدئولوژی نمی‌تواند حرکت کند و تا امروز حرکت نکرده است. هیچ ملتی بدون دارا بودن یک فکر و یک ایدئولوژی و یک مکتب نمی‌تواند تمدن سازی کند. از نظر مقام رهبری جز با بهره‌گیری از نیروهای ناب و با ارزش جوان و پذیرش رویه جوان‌گرایی این مهم تحقق پیدا نخواهد کرد.

در این پژوهش سعی گردید تا با بررسی دقیق در متن بیانیه گام دوم و با استفاده از اندیشه‌ها و بیانات رهبر فرزانه انقلاب و نیز بهره‌مندی از دیگر تحقیقات و نظرات به دست آمده در این خصوص میزان تأثیر و اتکای انقلاب و نظام بر نیروهای جوان و جمعیت جوان کشور برای پیشبرد اهداف خود تبیین و مشخص گردد. همچنین تلاش شد تا به قسمت مهمی از جامعه شناسی انقلاب اسلامی پرداخته شود. بنابراین آنچه در این پژوهش بر آن تأکید شد و بیشتر مورد تدقیق و بررسی قرار گرفت، حضور و تأثیر نیروهای جوان در موفقیت و به ثمر نشستن حرکت‌های انقلابی از ابتدا تا کنون بوده است. براین اساس جایگاه جوان‌گرایی در اندیشه‌های مقام معظم رهبری بخصوص با تکیه بر بیانیه گام دوم در حد بضاعت این تحقیق مشخص گردید و اهمیت پرداختن و توجه به مسایل جوانان و به کارگیری این نیروی قدرتمند و پرتلاش برای الگوسازی نظام پیشرفته اسلامی معین و مشخص گردید. بی تردید آنچه موجب پیشرفت و تحقق یک نظام پیشرفته اسلامی خواهد شد شناخت شاخصه‌های جوان‌گرایی بر اساس اندیشه و نظر رهبر انقلاب و تأکید بر جوان‌گرایی خواهد بود،

البته جوان مورد تأکید و نظر رهبر انقلاب پرورش یافته مکتب انقلاب و درس آموخته اسلام و مذهب است. جوانی است که با فرهنگ اسلام و انقلاب اسلامی بیگانه نیست و از ابتدا با آرمان و تاریخ انقلاب آشنایی یافته و ثمرات و توفیقات آن را دیده و کاملاً درک کرده است. در نتیجه ایران انقلابی و اسلامی در افق چهل ساله دوم خود برای تحقق و دستیابی به قله‌های مدنظر خود راهی جز جوان‌گرایی و توجه به جمعیت جوان خود ندارد و باید برای طی این مسیر نه چندان آسان، از همه ظرفیت‌های موجود در بهره‌مندی از نسل جوان، دانشمند، انقلابی و پرتلاش استفاده نماید.

قرآن کریم

- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۷۲)، بیانات در دیدار دانشجویان و اساتید دانشگاه‌ها، همدان
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۷۲)، بیانات در دیدار جمعی از دانش‌آموزان و دانشجویان، تهران
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۷۷)، بیانات در دیدار تشکّل‌های مختلف دانشجویی دانشگاه‌های تهران.
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۷۷)، بیانات در دیدار دانشجویان بسیجی، تهران
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۷۸)، بیانات در دیدار دانشجویان و اساتید دانشگاه‌ها، تهران
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۶)، بیانات در دیدار بسیجیان، تهران
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۶)، بیانات در دیدار دانشجویان، تهران
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۹)، بیانات در ارتباط تصویری با نمایندگان تشکّل‌های دانشجویی، تهران
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۶۸)، بیانات در دیدار طلاب و روحانیون، تهران
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۷۰)، بیانات در دیدار دانشجویان و دانش‌آموزان، به مناسبت سیزدهم آبان‌ماه.
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۷۲)، پیام به حجاج بیت‌الله الحرام، تهران
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۸۰)، بیانات در دیدار کارگزاران نظام، تهران
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۸۱)، بیانات در دیدار بسیجیان، تهران
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۸۴)، بیانات در دیدار کارگزاران نظام و قشرهای مختلف مردم، تهران
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۰)، بیانات در دانشگاه امام حسین علیه‌السلام، تهران
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۰)، بیانات در دانشگاه کرمانشاه، کرمانشاه
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۰)، بیانات در دیدار شرکت‌کنندگان اجلاس جهانی «جوانان و بیداری اسلامی».
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۱)، بیانات در دیدار با جوانان خراسان شمالی، بجنورد
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۴)، بیانات در دیدار مردم آذربایجان شرقی، تهران
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۵)، بیانات در اجتماع زائران و مجاوران حرم مطهر رضوی، مشهد
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۶)، بیانات در دیدار مسئولان نظام، تهران
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۶)، بیانات در محفل انس با قرآن کریم، تهران
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۶)، سخن هفته، نشریه خط حزب الله، شماره ۱۲۲، ص ۲، تهران
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۷)، بیانات در اجتماع زائران و مجاوران حرم مطهر رضوی، مشهد
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۷)، بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم، تهران

- خامنه‌ای، سیدعلی (۱۳۹۷)، بیانات در دیدار جمعی از دانشجویان، تهران
- خامنه‌ای، سیدعلی (۱۳۹۷)، بیانات در مراسم دانش‌آموختگی دانشجویان دانشگاه امام حسین (ع).
- خامنه‌ای، سیدعلی (۱۳۹۷)، بیانیه گام دوم انقلاب، اول، تهران، انقلاب اسلامی، ۲-۲۵
- خامنه‌ای، سیدعلی (۱۳۹۷)، بیانات در دیدار جمعی از خانواده‌های شهدا، تهران
- خامنه‌ای، سیدعلی (۱۳۹۷)، بیانات در دیدار مردم قم، تهران
- خامنه‌ای، سیدعلی (۱۳۹۸)، بیانات در دیدار جمعی از استادان، نخبگان و پژوهشگران دانشگاه‌ها.
- امینی سابق، زین العابدین، ردایی، هادی، ساده، احسان (۱۳۹۸). «تبیین نظریه مسئولیت اجتماعی جوانان در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی با تأکید بر حکمرانی خوب»، مدیریت کسب و کار، شماره ۴۳، صفحه ۱۳۳-۱۵۷ تهران
- اولیایی، علی اکبر (۱۳۸۷). «سرمایه‌های اجتماعی و انقلاب اسلامی»، شماره ۷۷، صص ۳۹ تا ۴۵، مؤسسه فرهنگی دانش و اندیشه معاصر، تهران
- باباخانی، مجتبی (۱۳۹۸). «جوان مؤمن انقلابی محصول ممتاز گام نخست پیشران اصلی گام دوم»، تأملات، شماره ۴، ۱۱۸ تا ۱۳۰
- حاجی حیدری، حامد (۱۳۹۵). ظهور نسل سوم شهیدان انقلابی، کیهان، ۲۱۴۷۳، ۸
- حسینی، سیده فاطمه زهرا (۱۳۹۸). نقش جوانان در ایجاد تمدن نوین اسلامی، همایش ملی جستارهای پژوهشی با تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب، گرگان
- رحمتی، سیدمهدی و قزلسفلی، مهدی (۱۳۹۸). پیمایش و توافق سنجی جایگاه جوانان با تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی به سنجهی آیات و روایات، همایش ملی جستارهای پژوهشی با تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب، گرگان
- رسولی، غلامرضا و زمانی، عزت الله (۱۳۹۸). تأثیر جوانگرایی در پیشبرد و تحقق جامعه اسلامی بر مبنای بیانیه گام دوم انقلاب، همایش ملی جستارهای پژوهشی با تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب، گرگان
- روزبهانی، مرتضی (۱۳۹۸). تحلیل بیانیه راهبردی رهبر معظم انقلاب حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای حفظه الله، مبلغان، شماره ۲۴۵، از ۱۰۴ تا ۱۱۸، قم
- سالاری، محمد مهدی (۱۳۹۱). مقالات برگزیده همایش نظریه بیداری اسلامی، اول، تهران، انقلاب اسلامی، ۵۴ تا ۶۹

- سبحانی نیا محمد (۱۳۹۲). بررسی مسایل جوانان، اول، قم، بوستان کتاب، ۱۰۲ تا ۱۹۰
- شکراللهی، محمد (۱۳۹۷). نگاه من به آینده، خیلی روشن است، ماهنامه پاسدار اسلام، سال سی و نهم شماره ۴۴۵، ۲۷ تا ۳۲
- شکرپور، زینب (۱۳۹۸). نقش سبک زندگی جوانان در تحقق نظام پیشرفته‌ی اسلامی با تأکید بر بیانیه‌ی گام دوم رهبری، همایش ملی جستارهای پژوهشی با تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب، گرگان صالحی، احسان (۱۳۹۷). تغییرات نسلی جامعه‌ی ایران و اهمیت خطاب قرار دادن جوانان توسط رهبری، سایت دفتر نشر آثار مقام معظم رهبری، تهران
- طاهری، یزدان (۱۳۹۷). جوان‌گرایی، نشریه نگهبان، ۶، ۱۶۲
- عبدالمکی، حجت‌الله (۱۳۹۸). تبیین الزامات حرکت موثر در حوزه‌های اصلی مرتبط با گام دوم انقلاب، سایت دفتر نشر آثار مقام معظم رهبری، تهران
- محمدی، پویا، فرامرز و ترکاشوند، سینا، (۱۳۹۹). تربیت زمینه‌ساز تمدن نوین اسلامی با تأکید بر اندیشه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، فصلنامه پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی، شماره ۴۶، ۱۰۳ تا ۱۲۴
- فضائلی، مهدی (۱۳۹۷). چرایی اهمیت بیانیه رهبر انقلاب، سایت دفتر نشر آثار مقام معظم رهبری.
- قائم‌ی، علی (۱۳۶۳). شناخت، هدایت و تربیت نوجوانان و جوانان، چاپ اول، امیری، تهران
- محمدی، مهدی (۱۳۹۷). تحلیل و تفسیر بیانیه از بُعد «نظام‌سازی انقلابی»، سایت دفتر نشر آثار مقام معظم رهبری، تهران
- مصباح یزدی، محمدتقی (۱۳۹۸). آفت‌زدایی از انقلاب مأموریت جوانان در گام دوم، سایت دفتر نشر آثار مقام معظم رهبری، تهران
- مهدیان، علی (۱۳۹۷). نقش‌آفرینی جوانان در گام دوم انقلاب، سایت دفتر نشر آثار مقام معظم رهبری، تهران
- وزارتی، محمدحسین (۱۳۹۷). راه موفقیت ملت ایران در چهل سال دوم انقلاب، سایت دفتر نشر آثار مقام معظم رهبری، تهران
- ولایتی، علی اکبر (۱۳۷۸). تجدید حیات فرهنگ و تمدن اسلامی، نشریه قیاسات شماره ۱۴، صفحه ۶۲-۷۵